

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗАПОВЕД

27.3.2026 г.

X РД09-1280/27.03.2026 г.

Регистрационен №
Министерство на образованието и науката
Signed by: Yanka Stoyanova Radanova

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

УТВЪРЖДАВАМ

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на първа, втора, трета и четвърта степен на професионална квалификация по професията **код 104108 „Спедиторски услуги“** от професионалното направление **код 1041 „Транспортни услуги“** съгласно приложението.

27.3.2026 г.

X

ПРОФ. СЕРГЕЙ ИГНАТОВ
Министър на образованието и науката
Signed by: Emilia Tzvetanova Lazarova

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА СТЕПЕНИ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО
ПРОФЕСИЯ

Професионално направление							
Код: 1041	Транспортни услуги						
Професия							
Код: 104108	Спедиторски услуги						
Степени на професионална квалификация				I	II	III	IV
Ниво по Национална квалификационна рамка (НКР)				2	3	4	5
Ниво по Европейска квалификационна рамка (ЕКР)				2	3	4	5

София, 2026 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавни изпити за придобиване на първа, втора, трета и четвърта степен на професионална квалификация (СПК) по професия код **104108 „Спедиторски услуги“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на всяка степен на професионална квалификация.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от ЗПОО и чл. 2, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

1. Част по теория на професията

- изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема и дидактически материали (осигуряват се от обучаващата институция);
- критерии за оценяване на изпитните теми;
- указания за разработване на писмен тест ;
- указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект за ученици, обучаващи се за трета степен на професионална квалификация;
- критерии за оценяване на дипломния проект и неговата защита.

2. Част по практика на професията

- указания за съдържанието на индивидуалните задания;
- критерии за оценяване на индивидуалните задания.

3. Система за оценяване

4. Приложения

- образец на изпитен билет – част по теория на професията;
- образец на индивидуално задание по практика;
- образец на индивидуално задание за разработване на дипломен проект;
- образец на рецензия на дипломен проект.

III. ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

1. ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ПЪРВА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

ИЗПИТНА ТЕМА № 1: ОРГАНИЗАЦИЯ НА КУРИЕРСКАТА ДЕЙНОСТ

Вид куриерски пратки. Основните етапи на куриерската дейност. Основни видове транспортни средства в куриерската дейност. Етапи и фактори при планиране на маршрут. Основни елементи от придружаващата документация при различните видове получатели. Опаковки, маркировки и символи върху пратки, свързани с тяхната специфика и обработка. Дигитални устройства и софтуер за обработка на пратките. Основни функции и начин на работа с навигационна система. Професионални и здравни рискове на работното място.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 1</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1.	Обяснява видовете куриерски пратки според техните характеристики и условия за транспортиране и предаване	15
2.	Изброява и характеризира основните етапи на куриерската дейност	10
3.	Описва основни видове транспортни средства в автомобилния транспорт при куриерската дейност	10
4.	Описва етапите при планиране на маршрут и изброява факторите, които влияят на избора на маршрут	10
5.	Описва основни елементи от придружаващата документация при различните видове получатели (физически и юридически лица)	10
6.	Изброява, познава и характеризира опаковки, маркировки и символи върху пратки, свързани с тяхната специфика и обработка	15
7.	Изброява и описва дигитални устройства и софтуер за обработка на пратките	10
8.	Описва основни функции и начин на работа с навигационна система	10
9.	Изброява професионални и здравни рискове на работното място и причините за тяхното възникване при куриерските дейности	10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 2: ОСНОВНИ ТОВАРНО-РАЗТОВАРНИ ОПЕРАЦИИ В КУРИЕРСКАТА ДЕЙНОСТ

Основен работен процес при извършване на куриерска дейност. Необходими ресурси, средства и инструменти, свързани с основните товарно-разтоварни дейности. Помощни средства за подпомагане при товарно-разтоварни дейности по пренасяне на товари. Допустимите теглови норми за единичен товар. Видове опаковки и източници на информация върху опаковката на товара. Принципи за разпределение на товари в транспортно средство. Правилата за работа при аварии и аварийни ситуации. Функционалности и начин на работа с дигитално устройство и софтуер при проверка на товари. Основни видове защитни приспособления и средства за

сигнализация и маркировка за осигуряване на безопасност при основните товарно-разтоварни дейности.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2		Максимален брой точки
1. Обяснява основен работен процес при извършване на куриерска дейност (приемане, сортиране, транспортиране и доставка на пратки)		15
2. Описва необходими ресурси, средства и инструменти, свързани с основните товарно-разтоварни дейности		10
3. Изброява видовете помощни средства за подпомагане при товарно-разтоварни дейности и дейности по пренасяне на товари		10
4. Познава допустимите теглови норми за единичен товар съгласно изискванията за безопасност		10
5. Описва предназначението на основните видове опаковки и посочва транспортно-манипулационни знаци за начина на пренасяне, поддръждане и транспортиране на товара		15
6. Описва принципи за разпределение на товари в транспортно средство		10
7. Изброява правилата за работа при аварии и аварийни ситуации		10
8. Изброява функционалности и описва начина на работа с дигитално устройство и софтуер при проверка на товари		10
9. Изброява основните видове защитни приспособления и средства за сигнализация и маркировка за осигуряване на безопасност при основните товарно-разтоварни дейности		10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 3: ТЕХНОЛОГИИ НА КУРИЕРСКАТА ДЕЙНОСТ

Правила за товарене според вида пратка. Функции на основни видове лични предпазни средства при изпълнение на товарно-разтоварни дейности. Метод и помощни средства за укрепване на товар в превозно средство. Правила за безопасно извършване на товарно-разтоварни дейности. Допустимите норми за тегло при пренасяне съгласно изискванията за безопасност. Източници на информация върху опаковката на товара за неговия вид, начин за пренасяне и поддръждане. Метод и помощни средства за укрепване на товар в превозно средство. Правила за разпределяне на товар по оси. Основни рискове и опасности при неправилна манипулация на товари. Основни нормативни актове за осигуряване на безопасна и здравословна работна среда при извършване на куриерски и основни товарно-разтоварни дейности.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3		Максимален брой точки
1. Посочва и описва правилата за товарене според вида пратка		10
2. Обяснява функциите на основни видове лични предпазни средства при изпълнение на товарно-разтоварни дейности		15
3. Изброява правила за безопасно извършване на товарно-разтоварни дейности		10
4. Изброява допустимите норми за тегло при пренасяне съгласно изискванията за безопасност		10
5. Източници на информация върху опаковката на товара за неговия вид, начин за пренасяне и поддръждане		10
6. Описва метод и помощни средства за укрепване на товар в превозно средство		10
7. Обяснява правила за разпределяне на товар по оси		15
8. Изброява и описва основни рискове и опасности при неправилна манипулация на товари		10
9. Посочва основни нормативни актове за осигуряване на безопасна и здравословна работна среда при извършване на куриерски и основни товарно-разтоварни дейности		10

Общ брой точки: 100

ИЗПИТНА ТЕМА № 4: ДОКУМЕНТИ И ОТЧЕТНОСТ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КУРИЕРСКАТА ДЕЙНОСТ

Основни начини за изчисляване на дължими суми и средства за разплащане с клиенти. Етапите при планиране и въвеждане на маршрут. Документи и работа с документи при приемане и предаване на куриерски пратки. Основни елементи от придружаващата документация на куриерската услуга. Начин на работа с дигитално устройство при документирането на куриерска пратка. Източници на информация върху опаковката на товара за неговия вид, начин за пренасяне, поддръждане и транспортиране. Правила за докладване на повреди по товара (включително опаковката). Процедурите при установени несъответствия между товара и придружаващата документация. Рекламации или несъответствия при предаване на пратката.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 4</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1. Описва основни начини за изчисляване на дължими суми и средства за разплащане с клиенти		10
2. Посочва етапите при планиране и въвеждане на маршрут		10
3. Описва документи и работата с документи при приемане и предаване на куриерски пратки		10
4. Описва основни елементи от придружаващата документация на куриерската услуга		10
5. Описва начин на работа с дигитално устройство при документирането на куриерска пратка		10
6. Описва източници на информация върху опаковката на товара за неговия вид, начин за пренасяне, поддръждане и транспортиране		15
7. Изброява правила за докладване на повреди по товара (включително опаковката)		10
8. Изброява процедурите при установени несъответствия между товара и придружаващата документация		15
9. Описва процедура по рекламация или несъответствия за дадена пратка		10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 5: ВЗАИМООТНОШЕНИЯ С КЛИЕНТИ И РАБОТЕН ЕКИП

Основни длъжности и йерархични връзки в предприятия за доставка на пратки. Принципите на етичните работни взаимоотношения и колегиалността. Причини и признаци на конфликтите в работна среда. Етичните норми и добри фирмени практики за взаимодействие с клиенти. Основни закони и наредби, свързани с осигуряването на качествени услуги за клиенти. Правилата за защита на личните данни и чувствителната информацията при работа с клиенти. Основни етапи на обслужване и поведение при работа с клиенти. Правилата за професионална комуникация, допустими фрази и обръщения при предаване/приемане на пратка. Ситуации, в които е необходимо пренасочване към офис.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5		Максимален брой точки
1.	Описва основни длъжности и йерархични връзки в работния екип на предприятия за доставка на пратки	15
2.	Изброява принципите на етичните работни взаимоотношения и колегиалността	10
3.	Изброява причини и признаци на конфликтите в работна среда	10
4.	Описва етичните норми и добри фирмени практики за взаимодействие с клиенти	10
5.	Изброява основни закони и наредби, свързани с осигуряването на качествени услуги за клиенти	10
6.	Изброява правилата за защита на личните данни и чувствителната информация при работа с клиенти	10
7.	Обяснява основни етапи на обслужване и поведение при работа с клиенти	15
8.	Изброява правилата за професионална комуникация, допустими фрази и обръщения при предаване/приемане на пратка	10
9.	Описва ситуации, в които е необходимо пренасочване към офис	10
Общ брой точки:		100

2. ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

ИЗПИТНА ТЕМА № 1: КУРИЕРСКИ И ТОВАРНИ ПРОЦЕСИ

Основните етапи на куриерския процес. Изискванията към основните типове пратки в куриерския процес. Видове товари в спедицията. Физико-химични свойства на продуктите/товарите. Специфични изисквания и особености при работа с опасни и особено-режимни товари. Методи и средства за определяне на масата на товарите. Основни товаропотоци и измерители за тях. Основни видове материали, използвани за опаковане на различните товари. Видове опаковки и транспортно-манипулационните знаци на товарите. Рискове от неправилна манипулация на товара и мерки за преодоляването му.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1		Максимален брой точки
1.	Описва основните етапи на куриерския процес	10
2.	Изброява изискванията към основните типове пратки (документални, пакетни, специални) в куриерския процес	10
3.	Класифицира и характеризира видовете товари в спедицията според състав и структура	10
4.	Посочва физико-химичните свойства на продуктите/товарите, тяхното значение за транспортирането им и как влияят върху избора на транспортно средство	15
5.	Описва специфичните изисквания и особености при работа с особено-режимни и опасни товари	15
6.	Посочва методите, средствата и единиците за определяне на маса и обем на товарите	10
7.	Изброява основните товаропотоци и разграничава различните измерители за тях (обем, тегло, стойност и честота)	10
8.	Изброява основните видове опаковки (потребителска, групови и транспортна) с тяхното предназначение и значението на транспортно-манипулационните знаци за безопасност на товарния процес	10
9.	Посочва рисковете от неправилна манипулация на товара и мерки за преодоляването му	10
		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 2: СЪХРАНЯВАНЕ И ТРАНСПОРТИРАНЕ НА ТОВАРИТЕ

Физични фактори на външната среда и влиянието им върху товарите. Процеси в продуктите, протичащи по време на тяхното съхранение. Технологии за организация на стандартни (нормални) и специализирани превози в спедицията. Особенности и дефиниции за извънгабаритни и тежки товари. Типове превозни средства и условия за избор на оптимален вид транспорт и маршрут при специализирани превози в спедицията. Лицензи, разрешителни, нормативни изисквания и международни конвенции, регулиращи специализирания превоз на товари с различните видове транспорт. Основни процеси по приемане, проверка и експедиция на товари в спедиторска складова зона. Визуална проверка на състояние, маркировка и съответствие на товарите с документацията. Основни изисквания за безопасност при работа в спедиторска складова зона.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 2</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1.	Изброява физични фактори на външната среда и тяхното влияние върху различните видове товари	10
2.	Описва процесите, които протичат в продуктите по време на тяхното съхранение, и как тези процеси влияят върху качеството на товарите	15
3.	Описва технологиите за организация на стандартни и специализирани превози в спедицията	15
4.	Обяснява и описва дефинициите за извънгабаритни и тежки товари, разрешителни и нормативни изисквания, регулиращи превоза	15
5.	Изброява типовете превозни средства и описва условията за избор на оптимален вид транспорт и маршрут при специализирани превози в спедицията	15
6.	Изброява и описва основните процеси при приемане, проверка и експедиция на товари в спедиторската складова зона	10
7.	Описва процес на визуална проверка на състоянието, маркировката и съответствието на товарите с придружаващата документация и отбелязване на различия и несъответствия	10
8.	Описва основни изисквания за безопасност при работа в спедиторска складова зона	10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 3: ОРГАНИЗАЦИЯ НА ТОВАРНИТЕ ПРЕВОЗИ

Основни понятия в товарния транспорт – роля и значение за страната. Класификация на транспортните услуги по вид на транспорта, обхват, начин на организация и характер на товарите. Основни понятия, свързани с планиране на маршрут и принципи на избор на маршрут. Условията за избор на оптимален вид транспорт и маршрут при специализирани превози. Факторите, влияещи върху формирането на цена на превоза. Основните методи за тарифиране при транспортни услуги. Функционалности и начин на работа със софтуер за маршрутизиране.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 3</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1.	Дефинира основните понятия, свързани с товарния транспорт и неговата роля за обществено развитие	10
2.	Описва и характеризира технико-икономически особености на видовете транспорт и тяхната ефективна сфера на приложение	15
3.	Класифицира транспортните услуги според вида на транспорта, обхвата (вътрешни/международни) и характера на превозваните товари	15

4. Изброява основни понятия, свързани с планиране на маршрут и описва принципи за избор на маршрут с цел оптимизация на разходи и време	15
5. Описва условията за избор на оптимален вид транспорт и маршрут при специализирани превози в спедицията	10
6. Изброява факторите, влияещи върху формирането на цена на превоза	10
7. Описва основните методи за тарифиране (по тегло, обем, разстояние, срок на доставка) при транспортни услуги	15
8. Описва функционалности и начин на работа с платформи и софтуер, които използва при маршрутизиране	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 4: ДОКУМЕНТАЛЕН ПРОЦЕС В ТРАНСПОРТА

Основни придружаващи документи при куриерска пратка. Основни видове транспортна и спедиторска документация. Задължителни реквизити, които трябва да присъстват в транспортен документ. Основни различия между вътрешната и международната транспортна документация. Елементи, подлежащи на проверка за съответствие: брой, вид, опаковка и маркировка. Процедури при несъответствия между реален и документиран товар. Случаи, при които се налага извършване на корекция в транспортен или спедиторски документ. Нормативни изисквания за правилно съхранение и архивиране на документите в транспорта и спедицията. Основни функционалности и стъпки при работа със софтуер или информационна система за подготовка и обмен на транспортни и спедиторски документи.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 4</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1. Описва основните придружаващи документи при куриерска пратка и тяхното предназначение		10
2. Изброява и характеризира основните видове транспортна и спедиторска документация (товарителница, заявка и приемо-предавателен протокол) при отчитане на превозите		15
3. Изброява задължителните реквизити, които трябва да присъстват в транспортен документ		15
4. Описва основните различия между вътрешната и международната транспортна документация		10
5. Изброява и посочва елементите, които подлежат на проверка за съответствие между документи и товари: брой, вид, опаковка и маркировка		10
6. Посочва процедури при несъответствия между реален и документиран товар		10
7. Описва случаи, при които се налага извършване на корекция в транспортен или спедиторски документ		10
8. Изброява нормативните изисквания за правилно съхранение и архивиране на документите в транспорта и спедицията		10
9. Описва основни функционалности и стъпки при работа със софтуер или информационна система за подготовка и обмен на транспортни и спедиторски документи		10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 5: ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ И КОМУНИКАЦИЯ В ТРАНСПОРТНИЯ ПРОЦЕС

Функционалности и начин за работа с дигитални устройства за навигация. Начини за работа с дигитални устройства и софтуер за обработка на пратките. Функционалности и начина на работа с дигитални устройства и софтуер при проверка на товари. Функционалности и начин на работа със софтуер за маршрутизиране. Функционалности и начина на работа със софтуер и информационни системи при определяне на цени и стойности на транспортни и спедиторски услуги. Изброява принципите на етичните работни взаимоотношения и колегиалността. Причините за възникване на конфликти, разпознаването им и техниките за тяхното предотвратяване в работна среда. Правилата за защита на личните данни и чувствителната информация при работа с клиенти. Стъпки при установяване на контакт с клиент. Основни правила за етична и делова комуникация с клиент. Платформи за закупуване на маршрутни карти, деклариране на данни и регистрация, използвани при изпълнение на превозите

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 5</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1.	Описва функционалностите и начина за работа с дигитални устройства за навигация	10
2.	Описва начините за работа с дигитални устройства и софтуер за обработка на пратките	10
3.	Описва функционалностите и начина на работа с дигитални устройства и софтуер при проверка на товари	10
4.	Описва функционалности и начин на работа със софтуер за маршрутизиране	10
5.	Описва функционалностите и начина на работа със софтуер и информационни системи при определяне на цени и стойности на транспортни и спедиторски услуги	10
6.	Изброява стъпки при установяване на контакт с клиент	10
7.	Изброява основни правила за етична и делова комуникация с клиент	10
8.	Изброява принципите на етичните работни взаимоотношения и колегиалността	10
9.	Обяснява причините за възникване на конфликти, разпознаването им и техниките за тяхното предотвратяване в работна среда	10
10.	Изброява правилата за защита на личните данни и чувствителната информация при работа с клиенти	10
Общ брой точки:		100

3. ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

ИЗПИТНА ТЕМА № 1: ТОВАРЕН ТРАНСПОРТ И ТОВАРНИ ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ

Основни етапи и типове пратки в куриерските услуги. Класификация на транспортни услуги в товарния транспорт. Техничко-икономически особености на видовете транспорт – ефективна сфера на приложение. Логическата последователност на етапите при спедиция с мултимодален или интермодален транспорт. Основните видове транспортна и спедиторска документация. Факторите, влияещи върху формирането на цена на превоза. Методите за избор на подходящ вид транспорт и оптимален маршрут в зависимост от товара, сроковете и разстоянието.

Функциите на спедитор, митнически представител и превозвач при организацията на международен внос и износ. Задълженията на страните и необходимите документи при изпълнение на договор за спедиторски услуги.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1		Максимален брой точки
1.	Описва основните етапи на куриерските услуги и характеризира типовете куриерски пратки (документални, пакетни, специални)	10
2.	Изброява транспортни услуги в товарния транспорт по: вид на транспорта, начин на организация и характер на товарите	10
3.	Анализира технико-икономически особености на видовете транспорт и тяхната ефективна сфера на приложение	15
4.	Описва логическата последователност на етапите при спедия с мултимодален или интермодален транспорт	10
5.	Изброява основните видове транспортна и спедиторска документация (заявка, товарителница, приемо-предавателен протокол)	10
6.	Изброява факторите, влияещи върху формирането на цена на превоза	10
7.	Изброява методите за избор на подходящ вид транспорт и оптимален маршрут в зависимост от товара, сроковете и разстоянието	15
8.	Обяснява функциите на спедитор, митнически представител и превозвач при организацията на международен внос и износ	10
9.	Изброява задълженията на страните и необходимите документи при изпълнение на договор за спедиторски услуги	10
		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 2: ТЕХНОЛОГИЯ НА ТОВАРНИТЕ ПРЕВОЗИ

Основни участници и дейности в транспортната логистика. Търговско-технически характеристики на товарните транспортни средства. Организация на движението на товарните транспортни средства. Приложение на дигитализацията при управлението на товарните транспортни средства – избор на маршрут, проследяване на товари. Производителност и ефективност на товарните транспортни средства. Отговорностите и задълженията на спедитора като представител на клиента при извършване на митнически процедури. Начина на работа с информационна система на институция, която осъществява контрол върху превозите на товари (например митници, пътни такси, проверки и контрол). Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и дейности по опазване на околната среда и овладяване на рискови и аварийни ситуации.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2		Максимален брой точки
1.	Изброява основните участници и дейности в транспортната логистика	10
2.	Описва технически характеристики на товарните транспортни средства (товароподемност, обем и размери на товарните помещения)	15
3.	Обяснява как определен вид транспортно средство се избира в зависимост от товара и транспортния маршрут	10
4.	Обяснява как дигитализацията оптимизира управлението на транспортни средства (например чрез подробен маршрут, намаляване на разходите, проследяване на товари)	15
5.	Описва факторите, влияещи върху производителността и ефективността на товарните транспортни средства	15

6. Изброява отговорностите и задълженията на спедитора като представител на клиента при извършване на митнически процедури	10
7. Описва начина на работа с информационна система на институция, която осъществява контрол върху превозите на товари (например митници, пътни такси, проверки и контрол)	10
8. Анализира влиянието на товарните транспортни средства върху околната среда и предлага мерки за минимизиране на отрицателните ефекти и овладяване на рискови и аварийни ситуации	15
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 3: ОРГАНИЗАЦИЯ НА СПЕДИТОРСКАТА ДЕЙНОСТ

Технология и организация на спедиторската дейност. Взаимодействие на спедитора с клиента – контакт, маркетинг, запитвания и уточняване на данни за пратката и товара. Изготвяне на оферта за клиента – съдържание и основни реквизити. Ценообразуване и спедиторски тарифи. Условия за доставка – Incoterms – разпределяне на рискове, отговорности и транспортни разходи. Сключване на договор. Подготовка на товара за транспорт – събиране на пратките, опаковане, етикетиране, митническо оформяне. Комуникация със задграничен кореспондент за координация на пратките. Изготвяне на международни транспортни документи при прилагане на правилата и изискванията в нормативната уредба и международните регулации.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 3</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Обяснява същността на спедиторската дейност и нейната роля във веригата на стоковите доставки	10
2. Описва и познава елементите на офертата за спедиторска услуга, критериите за формиране на цена и срок, уточняване на данни за пратката и товара и условия за комплексен и групов превоз	15
3. Обяснява етапа на съставяне на оферта в съответствие с клиентското запитване – услуга, срок и цена в съответствие със стандартите за оформление	10
4. Познава същността на спедиторските тарифи и тяхното използване при калкулиране на цените на услугите и изготвяне на оферта	10
5. Изброява и характеризира условията на Incoterms 2020 при разпределяне на рискове, отговорности и транспортни разходи	15
6. Изяснява значението на кореспонденцията със задграничен кореспондент за успешната доставка	10
7. Описва как се извършва подготовката на пратки за транспорт, включително митническо оформяне	10
8. Анализира процеса на координация между спедитора и задграничния кореспондент	10
9. Изброява необходимите документи при прилагане на правилата и изискванията в нормативната уредба и международните регулации	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 4: СПЕДИЦИЯ С АВТОМОБИЛЕН ТРАНСПОРТ

Инфраструктура на международния автомобилен транспорт – пътна мрежа, магистрали и коридори, ограничения, нормативни изисквания, технически и търговски особености на превоза. Основни товарни превозни средства: товароносимост, обем, размери на товарните помещения. Товаропоток в автомобилния транспорт. Организация на спедиция с автомобилен транспорт:

комплектни, частични и групажни товари; редовни групажни линии. Ценообразуване и оферти: конверсия обем/тегло, тарифно тегло, спедиторски тарифи. Основните нормативни изисквания и институционална рамка за автомобилен транспорт. Международни транспортни документи за автомобилен транспорт. Митнически процедури и документи при внос, износ и транзит с автомобилен транспорт. Функционалности и начин на работа със специализиран софтуер и информационни системи при организацията на превоза с автомобилен транспорт.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4		Максимален брой точки
1.	Описва основните елементи на инфраструктурата на международния автомобилен транспорт и ограниченията, нормативните изисквания, техническите и търговските особености на превоза	15
2.	Изброява и характеризира основните видове товарни транспортни средства и техните характеристики – товароносимост, обем и размери на товарните помещения	10
3.	Обяснява разликите между комплектни, частични и групажни товари, както и организацията на редовни групажни линии	10
4.	Описва основните видове товари, превозвани с автомобилен транспорт и тяхното значение за спедиторските операции	10
5.	Прилага методите за изчисляване на цени и тарифи, като използва конверсия обем/тегло и тарифно тегло	10
6.	Изброява международни и национални регламенти, регулиращи автомобилния транспорт	10
7.	Познава съдържанието и предназначението на международни транспортни документи – товарителници CMR за превози по шосе, фактури, опаковъчни листове, EUR сертификати, декларации за произход	10
8.	Описва и познава митнически процедури и документи при внос, износ и транзит с автомобилен транспорт	15
9.	Описва функционалностите на специализиран софтуер и информационни системи при организацията на превоза с автомобилен транспорт	10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 5: СПЕДИЦИЯ С ЖЕЛЕЗОПЪТЕН ТРАНСПОРТ

Инфраструктура на международния железопътен транспорт: железопътна мрежа, коридори, терминали, гари; ограничения, технически и търговски особености на превоза. Основни товарни вагони според вида на товара, товароносимост, обем, размери на товарните помещения, междурелсие. Организация на спедиция с железопътен транспорт: комплектни (вагонни) и консолидирани товари, сборни влакове, интермодални превози. Товаропоток в железопътния транспорт. Ценообразуване на транспортната услуга в железопътния транспорт. Основните нормативни изисквания и институционална рамка за железопътния транспорт. Основните документи и процедури в железопътен транспорт. Договор за международен железопътен превоз на товари. Функционалностите и начина на работа със специализиран софтуер и информационни системи при организацията на превоз с железопътния транспорт.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5		Максимален брой точки
1.	Изброява основните елементи на инфраструктурата на международния железопътен транспорт и ограниченията, техническите и търговските особености на превоза	15

2. Описва основните видове товарни вагони според вида на товара, тяхната товароносимост, обем, размери на товарните помещения и междурелсие	10
3. Характеризира организацията на спедиция с железопътен транспорт: комплектни (вагонни) и консолидирани товари, сборни влакове, интермодални превози	15
4. Описва основните видове товари, които се превозват с железопътен транспорт и тяхното значение за спедиторските услуги	10
5. Изброява правилата за ценообразуване в железопътния транспорт	10
6. Изброява международни и национални регламенти, регулиращи железопътния транспорт	10
7. Познава съдържанието, предназначението и процедурите при комплектуване на документите в железопътния транспорт	10
8. Изброява основните реквизити на договора за международен железопътен превоз на товари	10
9. Описва функционалностите и начина на работа със специализиран софтуер и информационни системи при организацията на превоза с железопътния транспорт	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 6: СПЕДИЦИЯ С ВЪЗДУШЕН ТРАНСПОРТ

Инфраструктура на международния въздушен транспорт: летища, товарни терминали, въздушни коридори; ограничения, нормативни изисквания, технически и търговски особености на превоза. Основни въздухоплавателни средства: товарни (карго) самолети и техните товарни капацитети. Организация на спедиция с въздушен транспорт: комплектни товари, частични и групажни пратки, специални товари. Товари, превозвани с въздушния транспорт. Ценообразуване: фрахтови ставки, обем/тегло, пристанищни и допълнителни такси. Основните нормативни изисквания и институционална рамка във въздушния транспорт. Основни документи и процедури при въздушен транспорт. Договор за международен въздушен превоз на товари. Информационни системи при въздушен транспорт.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6		Максимален брой точки
1. Изброява основните елементи на инфраструктурата на международния въздушен транспорт и ограниченията, нормативните изисквания, техническите и търговските особености на превоза		15
2. Описва основните видове въздухоплавателни средства, използвани за товарни превози, и техните товарни капацитети		10
3. Обяснява организацията на спедиция с въздушен транспорт, като прави разлика между комплектни товари, специални товари, частични, групажни пратки		10
4. Описва основните видове товари, които се превозват с въздушен транспорт, и значението им за спедицията		10
5. Прилага методите на ценообразуване във въздушния транспорт, като използва тарифни планове, включва горивни такси, застраховки и други добавки		15
6. Изброява, международни регламенти, регулиращи дейността на въздушния транспорт		10
7. Познава съдържанието, предназначението и процедурите при комплектуване на документите във въздушния транспорт		10
8. Изброява основните реквизити на договора за международен въздушен превоз на товари		10
9. Анализира ролята на информационни системи при въздушния транспорт за управление и оптимизация на процесите		10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 7: СПЕДИЦИЯ С ВОДЕН ТРАНСПОРТ

Инфраструктура на международния морски и вътрешноводен транспорт: пристанищни терминали, водни пътища и канали, морски и речни коридори; ограничения, нормативни изисквания, технически и търговски особености на превоза. Основни плавателни съдове и тяхната товароподемност. Движение по вътрешни водни и морски пътища: линейно и трампово корабоплаване. Товаропоток във водния транспорт. Ценообразуване: фрахтови ставки, обем/тегло, пристанищни и допълнителни такси. Основните нормативни изисквания и институционална рамка във водния транспорт. Основни документи и процедури, използвани при воден транспорт. Договор за международен превоз на товари и товарителница с воден транспорт. Информационни системи във водния транспорт.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 7</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1. Изброява основните елементи на инфраструктурата на международния морски и вътрешноводен транспорт и ограниченията, нормативните изисквания, техническите и търговските особености на превоза		15
2. Описва основните видове плавателни съдове и тяхната товароподемност		10
3. Обяснява разликата между линейно и трампово корабоплаване при движение по вътрешноводни и морски пътища		10
4. Описва основните видове товари, транспортирани с воден транспорт и значението им за спедицията		10
5. Прилага методите на ценообразуване във водния транспорт, включително фрахтови ставки, конверсия обем/тегло и пристанищни/допълнителни такси		15
6. Изброява международни регламенти, регулиращи дейността на водния транспорт		10
7. Познава съдържанието, предназначението и процедурите при комплектуване на документите във водния транспорт		10
8. Обяснява основните реквизити на договора за международен превоз на товари с воден транспорт и значението на товарителницата		10
9. Анализира ролята на информационни системи при водния транспорт за управление и оптимизация на процесите		10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 8: СПЕДИЦИЯ С МУЛТИМОДАЛЕН И ИНТЕРМОДАЛЕН ТРАНСПОРТ

Транспорт на товарни единици с комбиниран и интермодален/мултимодален транспорт. Движение на товарите по транспортната верига. Инфраструктура: транспортни терминали, хъбове за претоварване. Основни транспортни средства. Контейнерът като средство за транспортиране на товарни единици с всички видове транспорт. Видове контейнери. Разграничава участниците в мултимодален и интермодален превоз и посочва техните отговорности. Договор за превоз: единен мултимодален транспортен документ. Информационни системи при интермодалния транспорт. Изисквания за безопасност и опазване на околната среда при изпълнение на товарно-разтоварните дейности.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8		Максимален брой точки
1.	Описва процеса на транспорт и представя движението на товарите по транспортната верига с комбиниран и интермодален/мултимодален транспорт	15
2.	Изброява основните елементи на инфраструктурата за интермодален транспорт, включително транспортни терминали и хъбове за претоварване	10
3.	Посочва основните транспортни средства в интермодалния транспорт	10
4.	Дава примери за ролята на контейнера като средство за транспортиране на товарни единици с всички видове транспорт	10
5.	Разграничава участниците в мултимодален и интермодален превоз и посочва техните отговорности	15
6.	Обяснява основните принципи на договора за превоз с единен мултимодален транспортен документ	15
7.	Анализира ролята на информационни системи при интермодалния транспорт за оптимизация и управление на процесите	15
8.	Посочва основните изисквания за безопасност и опазване на околната среда при изпълнение на товарно-разтоварните дейности	10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 9: ДОКУМЕНТИ И ФОРМУЛЯРИ В СПЕДИЦИЯТА

Документи в основните групи документи в спедиторската дейност. Транспортни документи – видове и предназначение. Товарителници – основни реквизити и специфика при различните видове транспорт. Търговски документи – фактури, EUR сертификати, декларации за произход. Спедиторски документи и формуляри – видове и предназначение. Митнически документи – митнически декларации и други формуляри, използвани при внос и износ. Условия на доставка Incoterms – същност, класификация, задължения на продавача и купувача. Електронен обмен на данни и електронна спедиция.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9		Максимален брой точки
1.	Изброява документите в основните групи документи, използвани в спедиторската дейност	10
2.	Определя функциите на транспортните документи и тяхното предназначение	10
3.	Различава основните видове товарителници според вида транспорт	15
4.	Изброява търговските документи и разграничава тяхната роля в митническото обслужване	10
5.	Дефинира различните видове спедиторски документи и формуляри според тяхното предназначение	15
6.	Анализира взаимовръзката между транспортните, търговските, спедиторските и митническите документи	15
7.	Използва правилно класификацията на Incoterms при описване на задълженията на продавача и купувача	15
8.	Анализира ползите и предизвикателствата при използването на електронен обмен на данни и електронна спедиция	10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 10: ДОГОВОРИ ЗА МЕЖДУНАРОДЕН ПРЕВОЗ НА ТОВАРИ

Същност и значение на договора за международен превоз на товари. Страни по договора. Права и задължения на страните по договора. Изброява и характеризира основните параметри при договаряне – срок, цена, отговорност, условия за доставка. Договори за международен превоз на товари с различни видове транспорт. Спедиторски договор – общи положения и основни реквизити. Видове спедиторски договори. Право на разпореждане с товара. Отговорност на спедитора при загуба, повреда или забавяне на товара. Транспортни застраховки – видове и значение.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 10</i>		<i>Максимален брой точки</i>
1.	Описва същността и значението на договора за международен превоз на товари	10
2.	Изброява и характеризира основните параметри при договаряне – срок, цена, отговорност, условия за доставка	15
3.	Разграничава правата и задълженията на страните по договора за международен превоз	10
4.	Диференцира и сравнява договорите за превоз на товари с различни видове транспорт	10
5.	Класифицира различните видове спедиторски договори и тяхното приложение в спедиторската практика	15
6.	Илюстрира правото на разпореждане с товара с примери от практиката	15
7.	Обяснява отговорността на спедитора при загуба, повреда или забавяне на товара; отговорност при неизпълнение на договора	15
8.	Определя видовете транспортни застраховки и обсъжда тяхното значение за спедиторската дейност	10
Общ брой точки:		100

4. ЗА ЧЕТВЪРТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

ИЗПИТНА ТЕМА № 1: ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА СПЕДИТОРСКАТА УСЛУГА

Етапи на спедиторската услуга от приемане на заявка до приключване на превоза във връзката на всеки етап с конкретни действия и отговорности. Действия на спедитора при работа с различни видове товари и взети решения за тяхното приемане, проверка, опаковане, маркировка и експедиция. Подготовка и контрол на транспортната и спедиторската документация, свързана с товара и маршрута. Избор на вид транспорт и маршрут според товара, срока за доставка и условията на превоза. Формиране на цена на спедиторската услуга и свързване на тарифирането с основни разходи и крайна стойност. Използване на информационни системи и дигитални инструменти за управление, проследяване и обмен на информация. Възможни рискове, отклонения и рекламации при изпълнение на спедиторската услуга и подходящи действия за тяхното овладяване. Изисквания за безопасност и опазване на околната среда в процеса на извършване на спедиторската услуга.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1	Максимален брой точки
1. Описва последователно етапите на спедиторската услуга от приемане на заявка до приключване на превоза, като свързва всеки етап с конкретни действия и отговорности	15
2. Разграничава действията на спедитора при работа с различни видове товари и обяснява взетите решения за тяхното приемане, проверка, опаковане, маркировка и експедиция	15
3. Обяснява подготовката и контрола на транспортната и спедиторската документация, като свързва документите с товара и маршрута	10
4. Аргументира избора на вид транспорт и маршрут според товара, срока за доставка и условията на превоза	15
5. Обяснява формирането на цена на спедиторската услуга, като свързва тарифиране, основни разходи и крайна стойност	10
6. Описва използването на информационни системи и дигитални инструменти за управление, проследяване и обмен на информация	15
7. Анализира възможни рискове, отклонения и рекламации при изпълнение на спедиторската услуга и предлага подходящи действия за тяхното овладяване	10
8. Описва изискванията за безопасност и опазване на околната среда в процеса на извършване на спедиторската услуга	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 2: ПЛАНИРАНЕ И КООРДИНАЦИЯ НА СПЕДИТОРСКАТА ДЕЙНОСТ ПРИ РАЗЛИЧНИ ВИДОВЕ ТРАНСПОРТ

Процес на планиране на спедиторска дейност при различни видове транспорт и връзката на характеристиките на товара с изискванията към превоза. Особености на автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт и приложимостта им в спедиторската практика. Координация между участниците в превоза при преминаване между различни транспортни етапи. Избор на комбинирани, интермодални или мултимодални решения според маршрут, срокове и организационни условия. Планиране на срокове и времеви графици, като се отчитат преходи, буфери и възможни забавяния. Използване на дигитални инструменти и информационни системи при планиране и координация на транспортните етапи. Рискове и затруднения при координация на различни видове транспорт и действия за ограничаване на последиците. Изисквания за безопасност и екологично съобразяване при планиране и координация на превозите.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Обяснява процеса на планиране на спедиторска дейност при различни видове транспорт, като свързва характеристиките на товара с изискванията към превоза	15
2. Разграничава особеностите на автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт и обосновава приложимостта им в спедиторската практика	15
3. Описва координацията между участниците в превоза при преминаване между различни транспортни етапи	10
4. Аргументира избора на комбинирани, интермодални или мултимодални решения според маршрут, срокове и организационни условия	15
5. Обяснява планирането на срокове и времеви графици, като отчита преходи, буфери и възможни забавяния	10
6. Описва използването на дигитални инструменти и информационни системи при планиране и координация на транспортните етапи	15

7. Анализира рискове и затруднения при координация на различни видове транспорт и предлага действия за ограничаване на последиците	10
8. Описва изискванията за безопасност и екологично съобразяване при планиране и координация на превозите	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 3: ОСИГУРЯВАНЕ НА СЪОТВЕТСТВИЕ МЕЖДУ ТОВАР, ДОКУМЕНТАЦИЯ И НОРМАТИВНИ ИЗИСКВАНИЯ В СПЕДИЦИЯТА

Значение на съответствието между характеристиките на товара и придружаващата го документация в спедиторската дейност. Основни видове транспортна и спедиторска документация и тяхното приложение при вътрешни и международни превози. Проверки за съответствие между товар, опаковка, маркировка и данните в документацията. Прилагане на нормативни и регулаторни изисквания при организиране на превоза според вида товар и маршрута. Роля на електронните системи и електронния подпис при обмен и контрол на документи. Взаимодействие със служби и институции при контрол и проверка на товарите и документацията. Възможни несъответствия и последиците от тях за изпълнението на превоза и подходящи действия. Изисквания за безопасност и опазване на околната среда при работа с документация и товари.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3	Максимален брой точки
1. Обяснява значението на съответствието между характеристиките на товара и придружаващата го документация в спедиторската дейност	15
2. Разграничава основните видове транспортна и спедиторска документация и тяхното приложение при вътрешни и международни превози	15
3. Описва проверките за съответствие между товар, опаковка, маркировка и данните в документацията	10
4. Аргументира прилагането на нормативни и регулаторни изисквания при организиране на превоза според вида товар и маршрута	15
5. Обяснява ролята на електронните системи и електронния подпис при обмен и контрол на документи	10
6. Описва взаимодействието със служби и институции при контрол и проверка на товарите и документацията	15
7. Анализира възможни несъответствия и последиците от тях за изпълнението на превоза и предлага подходящи действия	10
8. Описва изискванията за безопасност и опазване на околната среда при работа с документация и товари	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 4: КАЛКУЛИРАНЕ, ТАРИФИРАНЕ И ФИНАНСОВ КОНТРОЛ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СПЕДИТОРСКИ УСЛУГИ

Значение на калкулирането и тарифиране при планиране и изпълнение на спедиторски услуги. Основни видове тарифи и тяхното приложение според товара, разстоянието и срока за доставка. Основни разходи в спедиторската дейност и тяхното влияние върху крайната цена. Избор на ценово решение чрез сравнение на различни тарифни и разходни варианти. Връзка

между калкулации, оферта и договорени условия с клиента. Използване на софтуер и дигитални инструменти при изчисляване, документиране и контрол на разходите. Отклонения между планирани и реални разходи и коригиращи действия. Изисквания за безопасност и отговорно управление на финансовата информация.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4		Максимален брой точки
1.	Обяснява значението на калкулирането и тарифирането при планиране и изпълнение на спедиторски услуги	15
2.	Разграничава основните видове тарифи и обосновава тяхното приложение според товара, разстоянието и срока за доставка	15
3.	Описва основните разходи в спедиторската дейност и тяхното влияние върху крайната цена	10
4.	Аргументира избора на ценово решение чрез сравнение на различни тарифни и разходни варианти	15
5.	Обяснява връзката между калкулации, оферта и договорени условия с клиента	10
6.	Описва използването на софтуер и дигитални инструменти при изчисляване, документиране и контрол на разходите	15
7.	Анализира отклонения между планирани и реални разходи и предлага коригиращи действия	10
8.	Описва изискванията за безопасност и отговорно управление на финансовата информация	10
Общ брой точки:		100

ИЗПИТНА ТЕМА № 5: УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИОННИ ПОТОЦИ И ДОКУМЕНТООБОРОТ В СПЕДИТОРСКИЯ ПРОЦЕС

Роля на информационните потоци в организацията и управлението на спедиторските процеси. Основни видове информация и документи, които се обменят между участниците в превоза. Организация на документооборота от приемане на заявка до приключване на превоза. Използване на информационни системи за обмен, проследяване и контрол на данни и документи. Значение на точността, актуалността и защитата на информацията в спедиторската дейност. Използване на дигитални платформи и електронни документи при взаимодействие с клиенти, превозвачи и институции. Проблеми при обмена на информация и документи и действия за тяхното предотвратяване. Изисквания за безопасност, защита на данните и отговорна работа с информация.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5		Максимален брой точки
1.	Обяснява ролята на информационните потоци в организацията и управлението на спедиторските процеси	15
2.	Разграничава основните видове информация и документи, които се обменят между участниците в превоза	10
3.	Описва организацията на документооборота от приемане на заявка до приключване на превоза	15
4.	Аргументира използването на информационни системи за обмен, проследяване и контрол на данни и документи	15
5.	Обяснява значението на точността, актуалността и защитата на информацията в спедиторската дейност	10

6. Описва използването на дигитални платформи и електронни документи при взаимодействие с клиенти, превозвачи и институции	15
7. Анализира проблеми при обмена на информация и документи и предлага действия за тяхното предотвратяване	10
8. Описва изискванията за безопасност, защита на данните и отговорна работа с информация	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 6: УПРАВЛЕНИЕ НА СПЕДИТОРСКА ДЕЙНОСТ ПРИ МЕЖДУНАРОДЕН ПРЕВОЗ НА ТОВАРИ

Особености на организацията на спедиторска дейност при международен превоз съобразно участниците и последователността на действията. Видове международна транспортна документация и тяхното предназначение при различни видове превоз. Прилагане на митнически режими и процедури при внос, износ и транзит. Избор на условия за доставка и разпределението на отговорностите между страните. Използване на електронни системи и електронен подпис при обмен и контрол на международна документация. Координация със спедиторски партньори, превозвачи и контролни органи при изпълнение на международен превоз. Рискове и затруднения при международни превози и действия за тяхното ограничаване. Изисквания за безопасност и опазване на околната среда при международен превоз на товари.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6	Максимален брой точки
1. Обяснява особеностите на организацията на спедиторска дейност при международен превоз, като отчита участниците и последователността на действията	10
2. Разграничава видовете международна транспортна документация и тяхното предназначение при различни видове превоз	15
3. Описва прилагането на митнически режими и процедури при внос, износ и транзит	15
4. Аргументира избора на условия за доставка и разпределението на отговорностите между страните	10
5. Обяснява използването на електронни системи и електронен подпис при обмен и контрол на международна документация	10
6. Описва координацията със спедиторски партньори, превозвачи и контролни органи при изпълнение на международен превоз	15
7. Анализира рискове и затруднения при международни превози и предлага действия за тяхното ограничаване	15
8. Описва изискванията за безопасност и опазване на околната среда при международен превоз на товари	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 7: УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКОВЕ, ОТКЛОНЕНИЯ И РЕКЛАМАЦИИ В СПЕДИТОРСКАТА ДЕЙНОСТ

Видове рискове в спедиторската дейност и тяхното влияние върху изпълнението на превоза. Отклонения от планираните параметри и причините за тяхното възникване. Действия на спедитора при възникване на повреда, забавяне или несъответствие на товара. Прилагане на про-

цедури за рекламации и отговорности между участниците в превоза. Значение на документацията и информацията при управление на рискове и рекламации. Използване на информационни системи за регистриране, проследяване и анализ на отклонения. Последици от рискове и рекламации за клиента и спедиторската организация и коригиращи действия. Изисквания за безопасност и отговорно поведение при работа в условия на риск.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7	Максимален брой точки
1. Обяснява видовете рискове в спедиторската дейност и тяхното влияние върху изпълнението на превоза	10
2. Разграничава отклоненията от планираните параметри и причините за тяхното възникване	15
3. Описва действията на спедитора при възникване на повреда, забавяне или несъответствие на товара	15
4. Аргументира прилагането на процедури за рекламации и отговорности между участниците в превоза	10
5. Обяснява значението на документацията и информацията при управление на рискове и рекламации	10
6. Описва използването на информационни системи за регистриране, проследяване и анализ на отклонения	15
7. Анализира последиците от рискове и рекламации за клиента и спедиторската организация и предлага коригиращи действия	15
8. Описва изискванията за безопасност и отговорно поведение при работа в условия на риск	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 8: ДОГОВАРЯНЕ, ОФЕРИРАНЕ И ДОГОВОРНИ ОТНОШЕНИЯ ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СПЕДИТОРСКИ УСЛУГИ

Етапи на договаряне в спедиторската дейност и ролята на спедитора във всеки етап. Параметри на договаряне според вида услуга, товара и изискванията на клиента. Процес на събиране и обработка на информация за изготвяне на оферта. Съдържание на оферта за спедиторска услуга според цена, срокове и условия на изпълнение. Значение на търговската и правната точност при оформяне на оферти и договори. Роля от използването на чужд език при договаряне и документиране на спедиторски услуги. Рискове и спорни моменти при договаряне и подходящи решения. Използване на дигитални инструменти и системи при договаряне, офертиране и проследяване на договорени условия.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8	Максимален брой точки
1. Обяснява етапите на договаряне в спедиторската дейност и ролята на спедитора във всеки етап	10
2. Разграничава параметрите на договаряне според вида услуга, товара и изискванията на клиента	15
3. Описва процеса на събиране и обработка на информация за изготвяне на оферта	15
4. Аргументира съдържанието на оферта за спедиторска услуга според цена, срокове и условия на изпълнение	10
5. Обяснява значението на търговската и правната точност при оформяне на оферти и договори	10

6. Описва ролята от използването на чужд език при договаряне и документиране на спедиторски услуги	15
7. Анализира рискове и спорни моменти при договаряне и предлага подходящи решения	15
8. Обяснява използването на дигитални инструменти и системи при договаряне, оферирание и проследяване на договорени условия	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 9: АНАЛИЗ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА СПЕДИТОРСКАТА ДЕЙНОСТ

Значение на показателите за оценка на ефективността при изпълнение на спедиторски дейности. Оперативни и финансови показатели, свързани с куриерски дейности, превози, документация и обслужване на клиенти. Източници на данни от изпълнението на превози, обработката на товари и документооборота за изготвяне на отчети. Използване на показатели за време, разходи и надеждност при анализ на различни спедиторски операции. Връзка между отчетите, контрола на изпълнението и подобряването на организацията на превозите. Използване на информационни системи и аналитични инструменти за обработка и представяне на данни от спедиторската дейност. Резултати от отчети и отклонения при изпълнение на превози, обработка на товари или документация и мерки за подобрене. Значение на коректното интерпретиране и представяне на резултатите пред ръководство или клиент.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9	Максимален брой точки
1. Обяснява значението на показателите за оценка на ефективността при изпълнение на спедиторски дейности	10
2. Разграничава оперативни и финансови показатели, свързани с куриерски дейности, превози, документация и обслужване на клиенти	15
3. Описва източниците на данни от изпълнението на превози, обработката на товари и документооборота за изготвяне на отчети	10
4. Аргументира използването на показатели за време, разходи и надеждност при анализ на различни спедиторски операции	15
5. Обяснява връзката между отчетите, контрола на изпълнението и подобряването на организацията на превозите	10
6. Описва използването на информационни системи и аналитични инструменти за обработка и представяне на данни от спедиторската дейност	15
7. Анализира резултати от отчети и отклонения при изпълнение на превози, обработка на товари или документация и предлага мерки за подобрене	15
8. Обяснява значението на коректното интерпретиране и представяне на резултатите пред ръководство или клиент	10
Общ брой точки:	100

ИЗПИТНА ТЕМА № 10: ВЗЕМАНЕ НА УПРАВЛЕНСКИ РЕШЕНИЯ В СПЕДИЦИЯТА ПРИ ПАЗАРНИ И НОРМАТИВНИ ПРОМЕНИ

Влияние на пазарни и нормативни промени върху организацията на превози, документооборот и обслужване на клиенти. Източници на информация за регулации и пазарни тенденции и тяхното отражение върху спедиторските дейности. Начин на интерпретиране на нормативни

изисквания и прилагането им при планиране на превози и подготовка на документация. Управленски решения, свързани с промени в маршрути, тарифи, срокове и организация на превоза. Оценка на рискове и възможности за спедиторската дейност при промяна на пазарни или нормативни условия. Използване на данни, показатели и отчети от текущата спедиторска практика при обосноваване на решения. Последици от взети решения върху изпълнението на превози, разходите и качеството на услугата и съответни алтернативи. Значение на координацията и комуникацията с клиенти, партньори и институции при прилагане на управленски решения.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 10		Максимален брой точки
1. Обяснява влиянието на пазарни и нормативни промени върху организацията на превози, документооборота и обслужване на клиенти		10
2. Разграничава източници на информация за регулации и пазарни тенденции и тяхното отражение върху спедиторските дейности		15
3. Описва начина на интерпретиране на нормативни изисквания и прилагането им при планиране на превози и подготовка на документация		10
4. Аргументира управленски решения, свързани с промени в маршрути, тарифи, срокове и организация на превоза		15
5. Обяснява оценката на рискове и възможности за спедиторската дейност при промяна на пазарни или нормативни условия		10
6. Описва използването на данни, показатели и отчети от текущата спедиторска практика при обосноваване на решения		15
7. Анализира последиците от взети решения върху изпълнението на превози, разходите и качеството на услугата и предлага алтернативи		15
8. Обяснява значението на координацията и комуникацията с клиенти, партньори и институции при прилагане на управленски решения		10
Общ брой точки:		100

IV. УКАЗАНИЯ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПИСМЕН ТЕСТ

1. Структура на теста и изисквания към тестовите задачи

Всеки тест се състои от 20 въпроса/задачи и обхваща всички теми от националната изпитна програма за съответната степен на професионална квалификация по професията. Тестовите включват следните модули:

Модул А: Титулна страница – съдържа наименование на институцията, от името на която се предлага тестът, и инструкция за работа с теста. Инструкцията съдържа информация относно:

- целта на теста;
- начините за нанасяне на отговорите;
- права и задължения на учениците по време на изпита;
- начините за оценка на тестовите резултати;
- времето за решаване на теста.

Модул Б: Тест – изписва се вариант на теста. Тестовите въпроси/задачи се подреждат по един от следните критерии:

- по логиката на учебното съдържание;

- според типа на отговора.

Модул В: Еталон на верния отговор и ключ за оценяване – предназначени за комисията за подготовка и оценяване на изпита – част по теория на професията.

2. Изисквания към тестовите въпроси/задачи

Всяка тестова задача проверява компетентности съобразно нивото по НКР/ЕКР, както следва:

- за първа степен на професионална квалификация (НКР/ЕКР 2) – компетентности, необходими за изпълнение на еднотипни задачи при познати условия;
- за втора степен на професионална квалификация (НКР/ЕКР 3) – компетентности, необходими за изпълнение на еднотипни задачи, за решаване на рутинни проблеми и за извършване на рутинни дейности, както и ограничен набор от практически знания, необходими за изпълнението на по-сложни задачи в познати условия;
- за трета степен на професионална квалификация (НКР/ЕКР 4) – компетентности, необходими за изпълнение на сложни операции с помощта на различни инструменти, машини, апарати, измервателни уреди, за разчитане на технологична документация, схеми, данни и др.;
- за четвърта степен на професионална квалификация (НКР/ЕКР 5) – компетентности, необходими за решаване на сложни задачи, изискващи творческо мислене и прилагане на алтернативни методи и начини на действие в позната и/или непозната ситуация и среда, критично осмисляне от различни гледни при решаване на задачи и проблеми в съответната професионална област.

Тестовите въпроси/задачи се разработват в съответствие с матрицата на теста, както следва:

Изпитна тема №	I степен на професионална квалификация Тежест 30%		II степен на професионална квалификация Тежест 40%		III степен на професионална квалификация Тежест 50%		IV степен на професионална квалификация Тежест 50%	
	Брой тестови задачи	Максимален брой точки	Брой тестови задачи	Максимален брой точки	Брой тестови задачи	Максимален брой точки	Брой тестови задачи	Максимален брой точки
1	4	20	4	20	2	10	2	10
2	4	20	4	20	2	10	2	10
3	4	20	4	20	2	10	2	10
4	4	20	4	20	2	10	2	10
5	4	20	4	20	2	10	2	10
6					2	10	2	10
7					2	10	2	10
8					2	10	2	10
9					2	10	2	10
10					2	10	2	10
	20	100	20	100	20	100	20	100

Максималният брой точки за всяка тестова задача е 5 точки.

При оценка на резултатите от теста максималният брой точки се поставя при пълен и верен отговор, съвпадащ с ключа за оценяване.

Частично верните отговори носят по-малък брой точки съобразно ключа за оценяване.

V. УКАЗАНИЕ ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО И ОФОРМЯНЕТО НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ

Дипломният проект съдържа следните структурни единици:

- титулна страница;
- съдържание;
- увод (въведение);
- основна част;
- заключение;
- списък на използваната литература;
- приложения.

Титулната страница съдържа наименование на училището, населено място, тема на дипломния проект, трите имена на ученика, професия, име и фамилия на ръководителя/консултанта.

Уводът (въведението) съдържа кратко описание на основните цели и резултати.

Основна част – формулира се целта на дипломния проект и задачите, които трябва да бъдат решени, за да се постигне тази цел. Съдържа описание и анализ на известните решения, като се цитират съответните литературни източници. Съдържа приносите на дипломния проект, които трябва да бъдат така формулирани, че да се вижда кои от поставените задачи са успешно решени.

Заключението съдържа изводи и предложения за доразвиване на проекта и възможностите за неговото приложение.

Списъкът с използваната литература включва цитираната и използваната в записката на дипломния проект литература. Започва на отделна страница от основния текст. При имената на авторите първо се изписва фамилията. Всички описания в списъка с използваните източници трябва да са подредени по азбучен ред според фамилията на първия автор на всяка публикация.

Приложенията съдържат документация, която не е намерила място в текста поради ограниченията в обема ѝ или подредба за по-добра прегледност. В текста трябва да има препратка към всички приложения.

Оформяне на дипломния проект

Формат: A4; брой редове в стр.: 30; брой на знаците: 60 знака в ред. Общ брой на знаците в 1 стр.: 1800 – 2000 знака.

Шрифт: Times New Roman

VI. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ

<i>Критерии за оценяване</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Съответствие с изискванията за съдържание и структура на дипломния проект	20
1.1. Логическа последователност и структура на изложението, балансиране на отделните части	4
1.2. Задълбоченост и пълнота при формулиране на обекта, предмета, целта и задачите в разработването на темата	7
1.3. Използване на подходящи изследователски методи	4
1.4. Стил и оформяне на дипломната работа (терминология, стил на писане, текстообработка и оформяне на фигури и таблици)	5
2. Съответствие между поставените цели на дипломния проект и получените резултати	20
2.1. Изводите следват пряко от изложението, формулирани са ясно, решават поставените в началото на изследването цели и задачи и водят до убедителна защита на поставената теза	10
2.2. Оригиналност, значимост и актуалност на темата	6
2.3. Задълбоченост и обоснованост на предложенията и насоките	4
3. Представяне на дипломния проект	20
3.1. Представянето на разработката по темата е ясно и точно	5
3.2. Онагледяване на експозето с: а) презентация б) графични материали в) практически резултати г) компютърна мултимедийна симулация и анимация	10
3.3. Умения за презентиране	5
4. Отговори на зададените въпроси от рецензента и/или членовете на комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпита чрез защита на дипломен проект	30
4.1. Разбира същността на зададените въпроси и отговаря пълно, точно и убедително	10
4.2. Логически построени и точни отговори на зададените въпроси	10
4.3. Съдържателни и обосновани отговори на въпросите	10
5. Използване на професионалната терминология, добър и ясен стил, обща езикова грамотност	10
5.1. Правилно използване на професионалната терминология	5
5.2. Ясен изказ и обща езикова грамотност	5
Общ брой точки:	100

VII. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

1. УКАЗАНИЕ ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ЗАДАНИЯ

Индивидуалното задание за частта по практика на професията съдържа темата на индивидуалното задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието.

Всяко индивидуално задание за държавен изпит за придобиване на професионална квалификация – част по практика на професията, включва:

- тема в съответствие с единиците резултати от учене в държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията, като за обучаемите, които придобиват по-високата степен на професионална квалификация, индивидуалното задание може да съдържа извършване на компетентности за по-ниската степен на професионална квалификация по съответната професия;

- указания (инструкции/изисквания) за изпълнение;
- критерии за оценяване.

По решение на комисията за провеждане и оценяване на изпита – част по практика на професията, могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното задание.

2. Критерии за оценяване

№	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда	да/не
1.1.	Изпълнява дейностите при спазване на необходимите мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд	да/не
1.2.	Създава организация за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работното място	да/не
1.3.	Предотвратява опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа	да/не
2.	Ефективна организация на работното място	5
2.1.	Планира ефективно работния процес	2
2.2.	Разпределя трудовите дейности в работния процес съобразно поставената задача и времето за нейното изпълнение	2
2.3.	Познава и прилага установените стандарти за осъществяване на дейността	1
3.	Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията	5
3.1.	Познава и прилага нормативните изисквания в съответната професионална област	3

№	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
3.2.	Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с индивидуалното задание	2
4.	Правилен подбор на детайли, материали и инструменти съобразно конкретното задание	20
4.1.	Целесъобразно използва материали, детайли и инструменти според изпитното задание	10
4.2.	Правилно подбира количеството и качеството на материали, детайли и инструменти	10
5.	Спазване на технологичната последователност на операциите според индивидуалното задание	20
5.1.	Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите	10
5.2.	Организира дейността си при спазване на технологичната последователност на операциите в процеса на работа	10
6.	Качество на изпълнението на индивидуалното задание	50
6.1.	Всяка завършена дейност съответства на изискванията на съответната технология	20
6.2.	Крайният резултат съответства на зададените параметри и отговаря на изискванията в стандартите	20
6.3.	Изпълнява задачата в поставения срок	10
Общ брой точки:		100

VIII. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на квалификация по професия код 104108 „Спедиторски услуги“ е в точки, както следва:

- част по теория на професията – максимално 100 точки;
- част по практика на професията – максимално 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е, както следва:

- за първа степен на професионална квалификация – в съотношение 30 процента частта по теория на професията и 70 процента частта по практика на професията от общия брой точки. Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,3 \times \text{получения брой точки от част по теория на професията} + 0,7 \times \text{получения брой точки от част по практика на професията}$;
- за втора степен на професионална квалификация – в съотношение 40 процента частта по теория на професията и 60 процента частта по практика на професията от общия брой точки. Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,4 \times \text{получения брой точки от част по теория на професията} + 0,6 \times \text{получения брой точки от част по практика на професията}$.

брой точки от частта по теория на професията + 0,6 x получения брой точки от частта по практика на професията;

- за трета и четвърта степен на професионална квалификация – в съотношение 50 процента от получения брой точки от частта по теория на професията и 50 процента от получения брой точки от частта по практика на професията. Окончателната оценка в брой точки е равна на 0,5 x получения брой точки от частта по теория на професията + 0,5 x получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки x 0,06.

Окончателната оценка от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател „слаб“;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател „среден“;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател „добър“;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател „много добър“;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател „отличен“.

Националната изпитна програма е разработена по проект BG05SFPR001-3.001-0001 „Модернизирание на професионалното образование и обучение“, финансиран от Програма „Образование“ 2021 – 2027, съфинансиран от Европейския съюз.

IX. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Образец на изпитен билет – част по теория на професията

Изпитен билет – част по теория на професията

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ... СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код „.....“

Изпитен билет № ...

Изпитна тема:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
(изписва се точното наименование на темата с кратко описание на учебното съдържание)

Описание на дидактическите материали (ако е приложимо)

.....
Председател на изпитната комисия:
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/
обучаващата институция)

2. Образец на индивидуално задание по практика

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код „.....“

Индивидуално задание № . . .

На
(трите имена на ученика/обучавания)

.....клас/курс, начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Да се
(вписва се темата на индивидуалното задание)

а. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на индивидуалното задание:

.....
.....
.....
.....

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:
(име, фамилия) (подпис)

Председател на изпитната комисия:
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/
обучаващата институция)

3. Индивидуално задание за разработване на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код „.....“

На ученик от клас
(трите имена на ученика)

Тема:.....
.....

Изисквания за разработката на дипломния проект (входни данни, съдържание, оформяне, указания за изпълнение, инструкции):

.....
.....
График за изпълнение:

а) дата на възлагане на дипломния проект

б) контролни проверки и консултации

.....
.....
в) краен срок за предаване на дипломния проект

Ученик:
(име, фамилия) (подпис)

Ръководител консултант:
(име, фамилия) (подпис)

Директор:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището)

4. Образец на рецензия на дипломен проект

Рецензия на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

РЕЦЕНЗИЯ

Тема на дипломния проект	
Ученик	
Клас	
Професия	
Ръководител консултант	
Рецензент	

Критерии за допускане до защита на дипломен проект	Да	Не
Съответствие на съдържанието и точките от заданието		
Съответствие между тема и съдържание		
Спазване на препоръчителния обем на дипломния проект		
Спазване на изискванията за оформление на дипломния проект		
Готовност за защита на дипломния проект		

Силни страни на дипломния проект	
Допуснати основни слабости	
Въпроси и препоръки към дипломния проект	

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Качествата на дипломния проект дават основание ученикът/ученичката.....
..... да бъде допуснат/а до защита пред членовете на
комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпита чрез защита на дипломен проект
в теоретичната и практическата част.

.....20..... г.

гр./с.

Рецензент:

(подпис)